

Különleges Árpád-kori templomok nyomában/II.

Mátra.

2020. szeptember 26.

Egy picit borús szeptemberi szombat reggelen indultunk Budapestről 7órákor. 21 túratárral kezdtük meg utunkat a Mátra vidéke felé. Ez az utunk a második volt abból a több évre tervezett sorozatból, melynek során hazánk jelentősebb Árpád-kori, ill. középkori templomait szeretnénk meglátogatni.

Utunk első állomása egy kávé elfogyasztása után **Hévízgyörk** volt. Hévízgyörk a Gödöllői-dombság keleti végében található, nagyjából 35 km-re a fővárostól.

Hévízgyörkön gyönyörűen felújított és karbantartott **Árpád-kori templom** található. A félköríves szentélyű templom a 12.-13. században épült, a román kor végén szentélyét egyenes záródásúvá alakították. Tornyát a 14. században építették. A templom első írásos említése 1472-ből származik. Az építésétől kezdve a templom védőszentje Szent Márton. Maga a templom egyhajós, tizenhét méter hosszú, tornya nyugati tájolású. Különlegessége a déli oldalon található ajtón a Szent Mártont és a koldust ábrázoló bronzrelief. A templom belső terében említést érdemel a vörös márvány keresztelőmedence és a falon található freskómaradványok.

A templom mellett hangulatos kis pihenőhelyet alakítottak ki, mosdókkal, padokkal. Látszik, hogy a helyiek nagyon büszkék erre a gyönyörű műemlékre.

A Hévízgyörkön eltöltött idő után tovább utaztunk a Mátra vidékére. A következő megállóhelyünk a **Mátra** dél-keleti lábánál található **Feldebrő** község volt. A környék nevezetes bortermő vidék, itt készül többek között az országosan ismert debrői hárslevelű.

Feldebrő községben találjuk a **Szent Márton templomot**, mely különleges épített emlék az Árpád-korból. A templomot és az altemplomot kívülről és belülről helyi szakvezető mutatta be nekünk.

A templom eredetileg bizánci kereszt alaprajzú bazilikának épült a 11. században. Ezt a jellegét a későbbi századok átépítései miatt mára teljesen elveszítette, de a régi kiterjedése, falainak maradványa a templom oldalán lévő romkertben jól látható. A templom az **Aba nemzetség** temetkezési helyéül szolgáló 11. századi altemplomot rejt, melyben bizánci stílusú freskómaradványok maradtak fenn. Ezeken a freskókon Káin és Ábel, Jézus Krisztus és az apostolok fedezhetőek fel. Az altemplomban található sírkamra kis ablakokkal van kapcsolatban a felső templommal, így a lent zajló szertartást a hívek felülről is figyelemmel kísérhetik. Ez a kiváló akusztikai adottság a sokszori átépítések, felújítások ellenére a mai napig is fennmaradt.

A feldebrői templom meglátogatása után a szomszédos településre, **Verpelétre** utaztunk, ahol egy korabeli kovácsműhelyt látogattunk meg. A **kovácsműhely** ugyan egy 17-18. századi nádfedeles épület, de a monda szerint a huszita harcok idejében Mátyás király itt Verpeléten patkoltatta a lovát. A kovácsműhely a falu központjában egy különálló épület.

A helyiségben megtalálhatóak a hagyományos kovács szerszámok, a kemence, a fújtató, az üllő és a különböző nagyságú kalapácsok, de a kovácsok által készített tárgyakat is kiállították itt. Helyi szakvezető mutatta be nekünk a kovácsműhelyt, de ennek során a szerszámok használatát is ki lehetett próbálni, kezdve a hatalmas kalapácsoktól az egészen apró finom munkákhoz használatos tárgyakig.

A kovácsműhely meglátogatás után ellátogattunk Magyarország legkisebb, legrégebb, még ma is működő templomába, **Tarnaszentmáriára**.

Az épület eredete, pontos építéstörténete máig nem teljesen tisztázott. Feltételezések szerint a templom alapítása, Géza fejedelemhez, illetve öccséhez, Mihály herceghez köthető. Nagy valószínűséggel a 10. század utolsó harmadában épült templom stílusa, szerkezete egyértelmű **bizánci** hatásról árulkodik. Az épület belsejének kialakítása, díszítése arra utal, hogy egykoron igen magas rangú emberek nyughelye, illetve világi használatú tanácskozóhely volt.

A **Mária látogatása-templom** szentélye alatt 11. századi altemplom húzódik, melyet a jobb oldalon keskeny és meredek lépcsőn lehet megközelíteni. A falakon felfelé keskenyedő oszlopokat találunk, melyek lábazata díszesen faragott. A templom külső falain is megmaradt néhány középkori faragás, a déli falon láthatunk egy ún. szalagfonatos Salamon-csomót, melynek a középkori hiedelemvilág szerint bajelhárító hatása volt.

A tarnaszentmáriai templom megtekintés után a szomszédos településre, Kisnánára utaztunk. **Kisnána** nevezetessége a festői környezetben található, viszonylag jó állapotban konzervált **vár**. A vár bejárata mellett található a környék jellegzetes életmódját bemutató **tájház**. A várban is találunk kiállítótereket, az egykori palotaszárnyban egy 20 perces 3D-s vetítésben mutatták be nekünk a vár építéstörténetét. A vár legnagyobb tornyába, -az egykori templomtoronyba- ugyan nem lehet felmenni, de a palotaszárny tornya, az Öreg-torony látogatható. Az emeleti kiállítóterekben a vár fejlődését ismerhetjük meg, míg a tetőn remek kilátás nyílik a Mátra déli lábára. Kisnána az ország egyik legrégibb származású nemzetségének, az **Abáknak** a birtoka volt. A mai Kisnána falu elődje, Egyházasnána a 12. században már bizonyosan létezett. A vár őseinek számító udvarházat az Aba nemzetségből származó a **Kompoltiak** építették 1325 körül, majd többször bővítették és átépítették. A templom szentélyében ma is látható Kompolti László faragott sírköve 1428-ból. A legenda szerint egyik 16. századi tulajdonosa, a rablólovaggá züllött Móré László itt, a vár titkos pincerendszerében ásta el a mérhetetlen kincsét.

A vár kútjához különös legenda fűződik. A Mátra erdeiben élt régen egy sárkány. Ez a sárkány mindenkit szeretett, és többnyire szerencsét hozott az embereknek, Amikor a Kompolti család férfiágon kihalt, a jószívű sárkány megsiratta a családot, ezután leereszkedett a vár kútjába, hogy a templomban eltemetett utolsó Kompolti mellett lehessen. Ezeréves álomba merült. Úgy tartja a legenda, hogy majd ha letelik az ezer év, a sárkány felébred, a várfalak újra felépülnek és a Kompoltiak visszatérnek.

A várban eltöltött idő után hazafelé vettük az irányt. Útközben az utunk lezárásaként még megálltunk **Abasáron**, ahol nagy erővel folynak az ásások **Aba Sámuel király** feltételezett **királyi központj**ának a területén. A feltételezések szerint az Árpád-kor végén az egykor itt található kolostor melletti templomba hozták át Feldebrőről Aba Sámuel király maradványait és itt helyezték örök nyugalomra. Sajnos ma a terület egy része fölött tűzoltószertár, ill. lakóház található. Kirándulásunk előtt pár hónappal **nemzeti emlékhellyé** nyilvánították és a Magyarágkutató Intézet nyilatkozata szerint a munkát gyors ütemben végézik, mert nem titkolt cél, hogy a magyar közönség mellett a jövő évi 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus ideérkező külföldi résztvevői is láthassák a keresztény Magyarország ezeréves múltjának ezt az ékkövét. Bízunk benne, hogy ez az ősi királyi központ hamarosan újra kiemelkedő központjává válik a térségnek, az országnak.

Abasárról a nap élményeivel gazdagodva indultunk haza Budapestre.

Ez a szép utunk a Bp. VI. kerületi Terézvárosi Önkormányzat pályázati támogatásával valósult meg, melyet tagjaink nevében ezúton is köszönünk.

Véső Tamás
túravezető